

Odluka o rušenju Širokog Brijega pala je u komunističkom skrovištu na Biokovu

SVJEDOČENJE FRA J. D.*

I nesklone državne vlasti pisale su povoljna izvješća
o širokobriješkoj Franjevačkoj klasičnoj gimnaziji

► Piše: dr. fra Andrija Nikić

Dana 28. srpnja 1972. susreo sam na Čvrljevu (Dalmatinska zagora) fra J. D. i s njim započeo razgovor. U razgovoru mi reče da je on god. 1944. bio na Širokom Brijegu vanredni đak. U to vrijeme je na Širokom Brijegu polagao ispite, jer nije bio u mogućnosti da stoji na Širokom Brijegu. U studenom iste godine polagao je zadnje ispite pred fra Radom Vukšićem i ostalim profesorima. Početkom 1945. rat je bjesnio na sve strane. On nije u prvom mjesecu te godine dolazio na Široki Brijeg. Početkom veljače došao je na Široki Brijeg. Smjestio se u konvikt i tu ostao neko vrijeme. Što je sve zapamtio on mi je saopćio kako slijedi. On je svjedok događaja god. 1945.

+++

– U zimsko vrijeme god. 1945. – započeo je fra J. D. – bio sam na Širokom Brijegu. Ne znam točno kojeg dana, ali odmah u početku započeli su ratovi u tom predjelu. Dana 7. veljače ja i moj brat, tadašnji oficir I. D. susreli smo se kod konvikta. Znači da je u to vrijeme sve bilo mirno jer su partizani s I. stigli pred crkvu. Ušli su partizani u samostan. Što se događalo ja ne znam, ali kasnije mi je moj brat rekao: – Prema fratrima se postupalo užasno.

Bilo je ratno vrijeme u veljači god. 1945. Široki Brijeg je bio posljednji cilj partizanima. Tu su se iskalili, pretrpjeli gubitke i zaletili se.

A: Što to znači?

J: Partizani su se zaletili na Široki Brijeg prije vremena. Naime, znalo se da će se ostatci njemačke vojske ubrzo povući prema Sarajevu. Taj zalet je partizane koštao života, ali za to su samo oni krivi.

A: Zašto su pošli prema Širokom Brijegu?

J: Dvadesetak dana prije toga, t.j. oko 17. siječnja 1945. na Crvenom Vrh u Biokovu, u blizini Šestanovca skupili su se i održali sastanak: I. G., M. i D. T., I. D. – moj brat – A. M. i V. M., dva brata P., kako mi se čini jedan se od njih zvao A. i moj otac A. D. Održali su sastanak i na tom sastanku su odredili da treba Široki Brijeg spraviti sa zemljom.

Kad su to izrekli onda su mislili u prvom redu na fratre koji su bili sinonim Širokog Brijega. Široki Brijeg su željeli uništiti jer je on bio centar Hercegovine. Ja kao dobar poznavatelj kulturnog nivoa bivše gimnazije na Širokom Brijegu mogu reći sve najljepše o fratrima i o mojim profesorima na Širokom Brijegu. Divni su bili oni profesori. Vršili su svoju profesorsku dužnost. Provincija hercegovačkih franjevaca je sve činila da

bi ta gimnazija imala odličan profesorski kadar. U tom je uspjela. Kako se sjećam, izvještaji državnih nadzornika su bili vrlo povoljni za ovu gimnaziju. To najodličnije partizani su željeli uništiti, tako da bi odvojili kulturni svijet od te gimnazije i njezinih profesora. Odluka je pala i trebalo ju je ostvariti. To ostvarenje nije ništa drugo nego ubijanje nevinih ljudi.

Bez ikakva razmišljanja partizani su se dali na »posao«. Došli su na Široki Brijeg. Uveličali su svoje gubitke. Prikazali svijetu da su fratri bili krivi i onda činili što je kome bilo po volji. Tko je ubijao nevine fratre, teško je odrediti, ali mogu reći da su neki od onih koji su bili na sastanku u Biokovu u siječnju 1945. tragično završili. Naime, A. M. se objesio u Zagrebu god. 1946. Tako su završili i dva brata P., moj otac A. D. se otrovao i on je na duši imao udio u tom zlodjelu.

A: Da li je istina da su fratri iz samostana na Š. Brijegu prolijevali ulje po partizanima?

J: Moj brat koji je osobno tu bio prisutan demantirao je tu glasinu. Fratri nisu ništa poduzimali u ratu protiv partizana. Nisu dozvoljavali da se Njemci i Hrvati uvlače s oružjem u samostan. Napravili su sklonište protiv avionskih bombardiranja i u tom skloništu su se sklanjali, kao

* Tekst je nelektoriran. Inicijali poznati Vicepostulaturi.

u podrumu svog samostana. Kad su partizani ušli u samostan izveli su fratre iz podruma samostana i pozvali one koji su se sklonili u sklonište nedaleko od samostana. Što se tada sve odigralo moj brat je izrazio riječima: prema fratrima se postupalo užasno.

Fratri su poubijani na raznim stranama. Znam da ih je nekoliko pobijeno sa časnim sestrama u Lovzovcu kod Šestanovca (u Biokovu) u

jednoj pećini. Znam gdje se to nalazi. [Obećao me je fra J. odvesti tamo i pokazati mi samo mjesto].

Drugih vijesti o hercegovačkim fratrima fra J. ne zna. Reče mi da su prošle godine kad je bila afera oko brošure Široki Brijeg on i njegov brat I. bili pozvani od Udbe grada Splita na saslušanje. »Ja i moj brat smo i tada rekli da su fratri nevino ubijeni. Ta vijest nije nigdje objavljena, jer se protivni tada traženim doku-

mentacijama«. Fra J. mi je dana 1. kolovoza 1972. na Unešiću saopćio da posjeduje nekoliko partizanskih izvještaja o borbama u Hercegovini god. 1945. Ima sve u svemu oko 20 stranica raznih izvještaja. Obećao mi ih je dati kad ih nađe. Sad se ne nalaze kod njega, nego u njegovim stvarima na L., ili kod njegove kuće u R. Nisam te dokumente ni kasnije dobio.

СМРЕ ФАШИЗМУ — СКОБОЛА НАРОДУ!

БОРБА

ОРГАН КОМУНИСТИЧКЕ ПАРТИЈЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

БРОЈ 36 — ГОД. X БЕОГРАД, ЧЕТВРТАК, 8 ФЕБРУАР 1948 ЦЕНА 10 ДИНАРА

УСТАШНИ ЗЛИКОВЦИ У ФРАТАРСКИМ МАНТИЈАМА

Према 1941. после слома Југославије десет хиљада братара, Анте Павелић, ухватио је у Босну у Херцеговину своје избављене емигрантске јединице одлучивши се на профашистички убиства. То наредба командира дошла су у Босну и Херцеговину са задатком да острве Хитлеров план о братарско-баливачком рату и изотрпавају велики народ и угуше усташку Срба. Главну подршку за остваривање тог плана усташки команданти давала брала је у Београду, Херцеговачким братарима.

Кадолени самостани у Босни и Херцеговини, ка прва погледница и поучица, пошала су дозволу усташким емигрантским банди централне усташке провладе и шифровања, коначница, усташе и арвански усташки стожерства, лабораторија, дозволеница и италијанско-немачки финансијски трупа. Ту подршку усташки убиштва и фашистички ефикасни дава је генерација оштра босанско-херцеговачких братара коју су окупљали у духу савне марше према Србији и Хрватској, у духу верске и националне непријатељности и погрома аугур аустравског двора помага француским суроборцима Валдишар Швајцар и дахавина хитлеровачки надбискуп у Сарајеву др Иван Шариф. Али одрађени сој босанско-херцеговачки братара, кога су профашистички и петошловачки емигранти у Хрватској и Босни прозвали „дукачи од алта Босне“, није се задовољно и заузетно на томе да изули само моралну и политичку подршку фашистичким кривцима, него се одмах саврело у праве ратне усташке кољаче.

Пон државне одбране вере и цркве од „бољшевичке куће“, босанско-херцеговачки братара организовани су за ратне фашистичке одбране, као и велики број Срба и хрватског у околини Ливна, Дубња, Провора, Мостара и Сто-

Трупе маршала Коњева проширујући мостобран на западној обали Одре заузеле су југоисточно од Бреславе још преко 50 места, док су трупе маршала Жукова северно и јужно од Кистрина чистећи од непријатеља источну обалу Одре зарobile преко 4 хиљада Немаца и заплениле 69 авиона

Москва, 7 фебруара
У току 7 фебруара јужно од Немцебурга наше трупе су водиле офанзивне борбе и заузеле више од 30 насеља, међу којима Битонен, Залу, Пенова, Лагутаје, Пашолина. У току 5 и 6 фебруара у рејону Немцебурга наше трупе су зарobile 2.200 немачких војника и официра.

Северно и јужно од града Кистрина наше трупе су зарobile преко 4.000 немачких војника и официра и заплениле на аеродромима 60 непријатељских авиона.

Југоисточно од Бреславе наше трупе, продирајући борбе на проширено мостобрану на западној обали реке Одре, заузеле су више од 50 насеља, међу којима велика насеља Мерцбург, Вербен, Гросбург, Лихтенберг, Дајн-Лајна, Меклау, Боренкаја, Вајсфогунд, Ерван, Прајсдорф. У борбама у току 5 и 6 фебруара у овом рејону је заробљено више од 4.200 немачких војника и официра и запленило на аеродромима 28 непријатељских авиона.

У Будимпешти се и даље воде борбе за уништење опколених непријатељских гарнизона. Наше трупе заузеле су још 16 насеља уграђа у Београду у току 5 и 6 фебруара у западној делу града (Булевар) заробљено је више од 1.600 непријатељских војника и официра.

У ОВОМ БРОЈУ:

Страна прва:
Усташки зликовци у братарским мантијама.
Према бријачу аутора Брето 10. новембра.
Конференција вођа Социјетског Савеза, Сједињених Америчких Држава и Велике Британије.

Страна друга:
Савезна Држа, комисије о злочинима окупатора.
Крајински окупациони.

Страна трећа:
Наше шесте албанске војне јединице.
Буварски народ осудио је 70 злочинаца.

Страна четврта:
Конференција резервних официра бивше Југословенске војске.

У БУДИМУ СУ НЕМЦИ БИЛИ ИЗГРАДИЛИ ВЕЛИКИ ПОДЗЕМНИ ФАБРИКЕ ОРУЖЈА

Будимпешта, 7 фебруара
Ратна дописница ТАСС-а јавља: Са дунавском реком човек може да види немачке војнике како пролазе од куће до куће на другој страни Дунава у Будиму и беле паљобраве који су залани на дрвцу у које су спустили немачки теретни авиони. Свакога дана више немачких авиона полети терет који су спустили немачки теретни авиони.

У БОРБАМА ЗА ГРОТНАУ УНИШТЕНО ЈЕ 20 НЕМАЧКИХ ТЕНТНИХ ТОВАРА

Москва, 7 фебруара
Наше трупе одбале су мостобрану противника Немца, и савременски дошаво овалу крај Одре наведе непријатеља томак удар са мостобрану у подручју Олау у јужној страни, а са мостобрану у рејону Панау у северозападном подручју. Трајна и арао јак учесници одбрана Немца на западној обали реке Одре је пробијена. Наше трупе су мувањом брзином пошле напред и уништили се југозападно од града Бриса. На тај начин немачки гарнизон града Бриса дошаво је у кафан. После одлучне борбе по убишавима града заузеле су наше трупе на јужној страни и тврђаву Брис. На пријављеном на граду овејана, чујне, измачене су 11 немачких авиона, 26 тенкова и 25 околних превозних кола. На брелице је остало да хиљаде непријатељских дошаво. У граду Брису на-

Немци су сатрадили много дозволена склопила која имају подијелу четири партије, више непријатељских дозволених тупова, више него је слично кривкобама. И у источном делу Пеште наведе се дозволена склопила, али Немци нису и-

Нтјучи оправдати комунистички злочин на Широком Бријегу, Борба 8. вељаје 1945. donosi članak »Ustaški zlikovci u fratarskim mantijama«